

Kitap Tanıtımı

Mustafa Eski (haz.) *İsmail Habib Sevük'ün Açıksöz'deki Yazıları, 1921-1922, Makaleler, Fıkralar*, Atatürk Araştırma merkezi, Ankara, 1998, XII+524s.

İsmail Habib Sevük (1892-17 Ocak 1954) güçlü kalemiyle Milli Mücadele'ye destek veren aydınlarımızın arasında seçkin bir yer tutmaktadır. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1914 yılında Kastamonu Sultanisi'nde Edebiyat öğretmeni olarak göreve başlamış, aynı zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Kulüp müdürlüğünü de yapmıştır. Cemiyetin buradaki sözcüsü olan *Köroğlu* gazetesinin de baş yazarlığını üstlenmişti. O'nun Mili Mücadele'ye katkısı İzmir'in işgalinden sonra Balıkesir'de yayına giren *İzmir'e Doğru* gazetesinin yazı ailesine katılmasıyla başlamaktadır¹. Bu gazete, *hareket-i milliyenin mürevvic-i efkârı* olarak Mustafa Necati, Esat ve Vasıf (Çınar) kardeşler tarafından çıkarılıyordu. Balıkesir'in işgaline kadar (30 Haziran 1920) yayınıni sürdüren İzmir'e doğru toplam 74 sayı çıkmıştır.

Bundan sonra İsmail Habip'i yeniden Kastamonu'da görüyoruz. Kastamonu Sultanisi Edebiyat öğretmeni olan yazar Milli Mücadele'nin anlamını ve ruhunu yalnız yazılarıyla değil, miting alanlarında sözleriyle de anlatmaya çalışıyordu. Milli Mücadele'ye en büyük destek veren kentlerimizden biri olan Kastamonu'da 15 Haziran 1919'da yayına sokulan *Açıksöz* gazetesinin yazarları arasında İsmail Habip de bulunuyordu. Onun Kastamonu'da görev yaptığı sırada Balıkesir'den tanıdığı Mustafa Necati de İstiklâl Mahkemesi reisi olarak buraya geldi. Aralarındaki dostluk daha da gelişti. İsmail Habip, Mustafa Necati'nin çok tuttuğu ve çok sevdiği bir genç idi. O da Necati'yi çok sever ve sayardı. Milli Mücadele yıllarında başlayan bu yakınlık Necati'nin ölümüne kadar devam etmiştir.

---

¹ Ömer Sami Coşar, *Milli Mücadele Basını*, İstanbul, 1964, s.33.

KİTAP TANITIMI

Cumhuriyet döneminde Türk eğitim sistemi yeniden kurulurken İsmail Habip bu yeniden yapılanmada önemli bir rol oynadı. Daha sonra Türk edebiyat tarihinin en seçkin araştırmacılarından biri olmak onuruna erişti. Hasan Âli Yücel'in anlatımıyla:

"...Habip Türk edebiyatının romanını yazdı. "Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi" nev'inden ilk ve son eserdir. Altı haşiyeler, üstü tarihi malûmatla dolu, sıkı metotlu kitaplardan sonra teceddüt edebiyatı okuyucularına hür bir nefes aldurmuştur"². Avrupa Edebiyatı ve Biz, (İstanbul, 1940-1941, 2 cilt) başlıklı araştırması ise Yunan ve Latin edebiyatından başlayarak bütün Batı uluslarının edebiyatıyla garptan yapılan çeviriler üzerinde durmaktadır. Ayrıca Türklerin İslam uygarlığındaki rolünü de ele alan bu büyük araştırma, Türk edebiyatının Ortaçağ'dan XX. Yüzyıl'a kadar olan gelişimi üzerinde de durmaktadır.

İsmail Habip, Cumhuriyet dönemi gezi edebiyatına da önemli katkılarda bulunmuş bir yazardır. Sözelimi önce Cumhuriyet gazetesinde dizi yazı halinde yayınlanan ve daha sonra kitap olarak basılan *Yurttan Yazılar* başlıklı eseri³ ; nehirleri dağları, "nehirleri, dağları, gölleri, beldeleriyle" bütün ülkeyi tanıtmakta ve "memleketi tanımak isteyen herkes"e o dönemde salık verilmektedir. Yurdumuzun üç bölgesindeki şehirlerin, kasabaların "tarihleri, vak'aları, türküleri, halkıyatı, edebiyatı, abideleri..." bu eserde gözler önüne serilmiş bulunmaktadır. Bu gezi yazılarının da geçmişle bugün arasında son derece sağlam bir bağ kurulmuş, gezi kitabı yer yer belgesel resimlerle desteklenmiştir. Bu eserin sonunda verdiği zengin kaynakça bize, Anadolu'nun kapısını açacak anahtarları da vermektedir. Yazarın bu bağlamda değerlendirilebilecek bir başka eseri de *Tuna'dan Batı'ya*'dır. Bu kitapta yer alan yazılar da daha önce Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmıştı⁴. Kitap, Karadeniz Boğazı'ndan başlayan ve hemen hemen bütün Avrupa'yı kapsayan ve Çanakkale Boğazı'nda noktalanmış bir gezinin izlenimlerini kapsamaktadır. Bu eser o zaman basında ve kamuoyunda büyük bir ilgiyle karşılanmıştı. Yazar, gezdiği, gördüğü yerlerde özellikle Balkanlar ve Orta Avrupa'da Türklüğe dair izleri keskin bir gözlemlerle dile getirmiştir.

Öte yandan İsmail Habip, *İzmir'e Doğru* gazetesinde, *Açık Söz*'de çıkan yazılarının önemli bir bölümünü *O Zamanlar*⁵ başlığı altında derleyerek bir kitap haline getirmiş ayrıca bunlara *Yeni Gün* (s.163-239) ve yazarın Gazi ile birlikte Mart 1923'de çıktığı Adana gezisi hakkında *Hakimiyet-i Milliye*'de yer alan yazılarını da eklemiştir (s.243-288). Ayrıca gezi sırasında Gazi'nin değişik yerlerde yaptığı konuşmalardan bazı parçalar da kitaba alınmıştır. Yazar, bu kitabına *Yeni Gün*'deki

² Hasan Âli Yücel, "İsmail Habip", Cumhuriyet, 21 Ocak 1954, ayrıca aynı yazar, Hürriyet Gene Hürriyet, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1998, 101-105.

³ İsmail Hakkı Sevük, *Yurddan Yazılar, Üç Bölge, Fırat'tan Toroslara-Karadeniz Yalıları-Yukarı Doğu Diyarı*, 93 resim, İstanbul, 1943.

⁴ İsmail Habip Sevük, *Tuna'dan Batı'ya*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1944

⁵ İsmail Habip Sevük, *O Zamanlar*, 1920-1923, İstanbul,1937. Bu eser Kültür Bakanlığı tarafından Doğumunun Yüzlüncü Yılında Atatürk yayınları dizisinde (Ankara, 1981) yeniden yayınlanmıştır. Verdiğimiz sayfa numaraları bu baskıya göredir.

KİTAP TANITIMI

çok az bir bölümünü almıştır. "Buraya alınanlar oraya yazılanların yarısının yarısı olmak lazım..." demektedir. Bu sözler, aşağıda da görüleceği gibi, *Açık Söz*'den derlenen yazılar için de geçerlidir.

İsmail Habip, bu derlemeye niçin "*O Zamanlar*" adını koyduğunu şöyle açıklamaktadır:

"Bu kitapta toplanan yazılarıma "*O Zamanlar*" denmesi yazılarda değil; yazılan zamanlarda görülmesidir."

"*Milli Mücadele*", "*İstiklâl Savaşı*" gibi adlar verilen o üç dört yıllık zaman bütün mazide yoktu... O zamanlar bütün âtide dahi yoktur...O zamanlar hem kendini hem kendinden sonrayı kurtardı..."

"O zamanlar, Türk Milletinin kutsiyetidir. Hepimiz bütün küçük hislerin üzerine çıkararak hepimizin ayakları bu fani dünyanın çatlak maddiyatından ayrılmış, hepimiz büyük davanın humması içinde etten ve kemikten değilmişiz gibi yaşadık."

İsmail Habip, bu yazılarının "konuşmaktan ziyade" bir "haykırış" bir "hiddet" olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca belgesel nitelikte olan bu yazıları hiç değiştirmeden olduğu gibi yeniden yayınladığını da dile getirmektedir.

Bu yazılar gerçekten Milli Mücadele tarihinin önemli belgeleri arasında yer almaktadır. Dönemin acılarını, sevinçlerini, kısacası bütün ruhsal durumunu dile getirmektedir. Yazıların, Kastamonu gibi savaş alanından uzak; fakat Milli Mücadele'nin en çok duyumsandığı bir yerde yazılmış olması da ayrı bir değer taşımaktadır. Kastamonu o sıralarda bilinçli aydınların bir araya toplandığı bir Anadolu kentidir. Geleceğin büyük tarihçisi İsmail Hakkı (Uzunçarşılı) da orada görev yapmaktadır ve o da *Açık Söz*'de yazılar yazmaktadır. Milli Mücadele'nin ve Türk Devrimi'nin büyük adlarından Mustafa Necati; İstiklâl Mahkemesi başkanı olarak orada bulunmaktadır. Hatta yine geleceğin büyük edebiyatçılarından Orhan Şaik de orada başladığı öğretmenlik görevini sürdürmektedir. Dahası Kastamonu, İnebolu'ya, Ankara'ya bağlanan önemli kavşak noktasıdır.

İsmail Habip, *Açıksöz*'de her gün başmakaleden başka bir de "*Hikâyecî*" imzasıyla mizahımsı fıkra yazarıdır. Makaleleri yurt çapında yankılar yapıyor, zaman zaman İstanbul ve Ankara basını da bu makalelerden alıntılar yapıyordu. Mustafa Eski'nin belirlediğine göre onun başmakale sayısı 109, "*Hikâyecî*" imzasını taşıyan yazı sayısı da 68'dir. İşte Mustafa Eski, bütün bu yazıları ve Fıkraları sistemli bir şekilde derlemiş ve yeniden yayınlamıştır. Bu geniş derleme gözden geçirildiği zaman gerçekten bu yazıların pek azının "*O Zamanlar*" a alındığı anlaşılır. Gerçekten *O Zamanlar*'a göçürülen makale sayısı 25, fıkra sayısı ise yalnızca bir tanedir. *O Zamanlar*'da yer alan ancak Eski'nin yayınladığı makaleler arasında yer almayan birkaç yazı daha bulunmaktadır. Bu, acaba koleksiyondaki boşluktan mı kaynaklanmaktadır?. Bunu bizim açıklamamız zordur. Çünkü, *Açık Söz*'ün koleksiyonu Kastamonu İl Halk Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bu nedenle

KİTAP TANITIMI

inceleme olanağımız yoktur. Eski'nin yazısında bulunmayan bu dört makale şunlardır:

"Azerbeycan Marşı" *Açık Söz*, 9 Kasım 1921 (O Zamanlar, s.80-81)

"Buhara Heyetine Verilen Ziyafet", *Açık Söz*, 17 Ocak 1921 (O Zamanlar, 86-89)

"Meclis'in Yıldönümü", *Açık Söz*, 8 Mart 1338 (O Zamanlar, 102,105)

"Büyük Zaferin Nutku", *Açık Söz*, 12 Eylül 1338 (O Zamanlar, 155-159)

Mustafa Eski yazıları kronolojik bir sıra ve makaleler, fıkralar olmak üzere iki bölüm halinde hazırlamıştır. Makalelerin konulara göre dizilmesi ve ayrıntılı bir dizin eserin kullanılmasını kolaylaştırmaktadır.

Bu derlemede yer alan yazılar, Milli Mücadele günlerinin bütün havasını günü gününe taşımaktadır. Yazıların, güçlü geniş kültürlü bir insan tarafından kaleme alınması onlara ayrı bir değer katmaktadır. Şüphesiz Milli Mücadele'nin en önemli yazılı belgeleri arasında İsmail Habip Sevük'ün makalelerini de göz önünde bulundurmak gerekir. Mustafa Eski, bu çalışmasıyla Milli Mücadele tarihine önemli bir katkıda bulunmuştur.

ZEKİ ARIKAN